

STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana; MUSILOVÁ, Jana; TIKÁLOVÁ, Lucie; SOSNA, Jiří: Uvnitř a vně – Sociální a edukační aspekty výtvarné tvorby v prostředí školy a ve veřejném prostoru

Olomouc: Vydavatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 1. Vydanie, 152 s. ISBN 978-80-244-4073-6

Monografia nastoľuje problematiku aktuálnych tendencií výtvarnej tvorby a edukácie v nadväznosti na sociálny aspekt, vonkajšie vplyvy, či spolupráce v prostredí školy a mimo vzdelávacej inštitúcie. Pozostáva zo štyroch nosných častí s špecifickým odborným vyjadrením pohľadu štyroch autorov na spoločnú tému a krátkym doplnkovým príspevkom na záver.

Témou prvej kapitoly sú environmentálne aspekty výtvarnej tvorby v školskom prostredí a vo verejnom priestore. Autorkou je Hana Stehlíková Babyrádová. V tejto časti autorka rozoberá premenu vnímania výtvarnej tvorby za posledných dvadsať rokov, ktorá neostáva len v prostredí vzdelávacej inštitúcie, ale presahuje do exteriéru obranného prostredia. Zohľadňuje aspekty socializácie a autoedukácie prostredníctvom tvorby. Skúma príčiny inklinácie k spojeniu hľadania identity prostredníctvom výtvarných aktivít v súvislosti s environmentálnym cítením pri „budovaní“ osobnosti jedinca. Dotýka sa konceptuálneho umenia v rámci environmentu a „mnohopohľadovosti“ na dielo v rôznych prostrediach. Realitu štylizuje ako „sociálny konštrukt“, kde skrz masové médiá vznikajú umelé idoly, ktoré môžu deformovať hodnoty a realitu školy s predmetom výchovy v umení a socializácie. Upozorňuje na externé vplyvy na námety výtvarnej činnosti, rolu identity osobnosti a miesta vo vizuálnom prostredí, s dôrazom na kritické myslenie a potreby orientácie v ňom.

Jana Musilová prezentuje ďalší pohľad na výtvarnú tvorbu v prostredí školy a verejnom priestore, prostredníctvom tínedžera na strednej škole. Počnúc ontogenetickou psychológiou opomína prebúdzanie vedomia, identity a tvorbu filozofických postojov, až ku výtvarnej výchove, ktorá v tomto období absen-tuje alebo je nesprávne vedená. Autorka zdôrazňuje, že je potrebné preklenúť obdobie krízy výtvarného prejavu tínedžera, kedy možno pozorovať vznik

zvýšenej sebakritiky v rámci svojej „nedokonalnej kresby“ a potrebu nasmerovať jeho pozornosť na „vizualitu“ a iné realizácie (koláže, animáciu, grafity). V tvorbe tínedžerov, kritizuje plytkosť námetov s frekventovanou inšpiráciou na vizuálne stimuly, napr. reklamy. Tieto teoretické poznatky Jana Musilová ďalej skúma v druhej kapitole pri metodológii výskumu. Verejný priestor diferencuje z pohľadu: sociológie, politiky, estetiky, pedagogiky výtvarnej výchovy a komunikácie. Zaujíma sa o vývoj českej akčnej tvorby a vyzdvihuje komunikatívnu stránku výtvarného umenia s dôrazom na obsah a formu v kontexte s miestom. Prikladá dôležitosť vizuálnej gramotnosti a potreby jej implikovania do cieľov výtvarnej pedagogiky. V poslednej kapitole nás oboznamuje s výskumom o vnímaní umenia realizovaným na stredných školách v Olomouckom kraji. Využíva formu dotazníku pre študentov o vnímaní umenia vo verejnom priestore. Výskumnú časť dopĺňa aj terénny výskum a realizácia prác študentov vo verejnom priestore. Záverom je pozitívne hodnotenie prijatia verejných foriem prezentácie umenia samotnými študentmi a overenie možností spolupráce.

Autorkou tretej časti monografie *Od Identity k edukácii ve výtvarne pedagogice* je Lucie Tikalová. Zameriava sa na výskum procesu hľadania vlastnej identity, vplyvov na formovanie žiaka v pubertálnom veku s ohľadom na výtvarný prejav a komunikáciu s okolím. Zahŕňa klímu školy a možnosť jej transformácie prostredníctvom výtvarných aktivít. Autorka pracuje s artefaktami a jej nástrojmi, ktoré pretavuje do výskumnej časti so snahou upozorniť na pedagogickú komunikáciu vo vzťahu učiteľ – žiak a s dopadom na ich vnímanie, formovanie. V experimente využíva metódu neviditeľného divadla, kde vzniknutá vyhrotená situácia ovplyvňuje klímu a komunikácie realizáciu výtvarného prejavu študenta.

O troch kazuistikách autorských výtvarne edukačných projektoch s využitím digitálnej fotografie v procese získavania sociálnych kompetencií, píše Jíří Sosna. V prvej kapitole autor poukazuje na prezentáciu fotografie vo verejnom priestore a nutnosť scitlivenia pri jej čítaní, s dôrazom na žánrovosť i komerciu. Dôraz kladie na vizuálnu a kontextovú gramotnosť. Voľne prechádza do sociálnych kompetencií so snahou vyčleniť sociálne a bezkontaktné žánre. Skúmať ich pomocou pedagogických aktivít vo forme workshopov. V troch výskumných aktivitách (Všedná móda, Rekonštrukcia dobových fotografií, Moje sociálne role) navrhuje experimentálne modely výuky fotografie s citelným zameraním na rozvoj sociálnych kompetencií.

Knihu uzatvára krátky príspevok od Jany Musilovej a Lucie Tikálovej s názvom „Výtvarná tvorba jako prostředek komunikace u psychicky nemocných klientů centra Guggung: léčba tvorbou, nebo tvorba umeleckého díla?“ Autorky predstavujú workshop na danom mieste, konkrétne v poloverejnom priestore „Domu umenia“ so špecializáciou na psychicky chorých.

Publikácia je tematicky konzistentná a okrem formálnych nedopatrení v číslovaní kapitol, alebo podkapitol v (záverečnej časti) nemá iné závažné chyby po stránke obsahovej. Je logicky členená a dostatočne fotograficky ilustrovaná, čo pomáha plynulo nahliadnuť do problematiky. Je vhodná pre pedagógov výtvarnej výchovy na rôznych stupňoch vzdelávania, špecificky pre stredoškolské vzdelávanie. Môže slúžiť ako inšpiračný zdroj pre rôzne výtvarné aktivity, priebeh vyučovania, ale aj prezentovanie umenia mimo vzdelávací priestor.

Tomáš Telepák
Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická Fakulta
Katedra hudobnej a výtvarnej výchovy
Prešov